

Oslo, 15. september 2008

Evaluering av de etiske retningslinjer for Statens Pensjonsfond – Utland

Regnskogfondet takker for muligheten til å gi vårt syn på de etiske retningslinjene for Statens Pensjonsfond – Utland (SPU). Vi har vært i aktiv dialog med Etikkrådet om en rekke enkeltinvesteringer og har bidratt med informasjon om selskapenes aktivitet som vi har vurdert å være i alvorlig konflikt med de etiske retningslinjene.

Vi vil benytte muligheten til å rose norske myndigheter for at det ble etablert etiske retningslinjer for SPU, og etter at disse nå har vært utprøvd i noen år, er det på tide med en vurdering av hvordan disse virker. SPU er en betydelig investor på verdensmarkedet, og er ett av få eksempler på at Norge kan spille en stor rolle i kraft av sin størrelse. Hvordan en så stor investor styres blir utvilsomt lagt merke til internasjonalt. Selv om det for mange i Norge er en selvfølge, er det viktig å slå fast at det er viktig å ha en mekanisme som sikrer at Norge ikke bidrar til grove brudd på etiske normer, som alvorlige menneskerettighetsbrudd og miljøødeleggelser.

I evalueringen av de etiske retningslinjene, ber vi Finansdepartementet om legge vekt på følgende hovedpunkter

- **De etiske retningslinjene er basert på grunnleggende internasjonale normer, som menneskerettigheter og beskyttelse av miljøet**

Det bør påpekes at retningslinjene skal sikre prinsipper som er internasjonalt anerkjente, og som blant annet er nedfelt i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner og miljøkonvensjoner (som klimakonvensjonen og biodiversitetskonvensjonen). Å hevde at de etiske retningslinjene er tuftet på særnorske verdier og holdninger, slik sentralbanksjef Sven Gjedrem lett kan oppfattes etter sin årstale i 2008, er derfor et helt feilaktig utgangspunkt for evaluering av de etiske retningslinjene. Norge og SPU er *ikke* en gjest i andres hus når vi investerer i utenlandske selskaper, men en global aktør med et selvstendig moralsk ansvar for handlingene som gjennomføres.

- **Uttrekk basert på de etiske retningslinjene er basert på *for strenge* vurderinger**

Når vi gjennomgår de uttrekk som er foretatt basert på de etiske retningslinjene, er det god grunn til å vurdere om retningslinjene hittil har blitt praktisert *for strengt*. I all hovedsak er det kun systematiske uttrekk knyttet til våpenproduksjon som er foretatt, i tillegg til enkelte svært viktig uttrekk fra enkeltelskaper bl.a. i gruveindustrien. Uttrekk som *ikke* er begrunnet i

produksjon av klase- eller kjernevåpen utgjør imidlertid så vidt vi kan se bare fem selskaper (Rio Tinto, Vedanta, Freeport McMoRan, DRD Gold og Wal-Mart). Dette er under én promille av de selskaper SPU investerer i. Regnskogfondet har presentert informasjon om at en rekke selskaper i andre sektorer (som oljeproduksjon, tømmerhogst, bank) aktivt driver eller er medansvarlig for alvorlige brudd på retningslinjene, uten at dette så langt har ført til uttrekk. Dette er etter vårt skjønn en for streng praktisering av retningslinjene, og det er etter alt å dømme også i strid med Norges interesser og befolkningens rettsfølelse.

- **Aktivt eierskap må ikke føre til mindre vekt på uttrekksmekanismen**

I debatten om forvaltningen av SPU og de etiske retningslinjene, har en rekke aktører lagt økende vekt på aktivt eierskap som en velegnet påvirkningsform. Selv om et aktivt eierskap bør være en selvfølge for en så stor investor som Norges Bank, er det viktig å advare mot at dette skal gå på bekostning av den eksisterende uttrekksmekanismen.

Det vil uten tvil fortsatt være mange selskaper som av ulike grunner har en klar vilje til og interesse i å drive sin virksomhet i strid med SPUs etiske retningslinjer. Dette vil gjelde selv om en av eierne, som Norges Bank, forsøker å påvirke selskapet. I slike tilfeller er det viktig å ha en uttrekksmekanisme.

Selv i mindre ekstreme tilfeller er det viktig å unngå naivitet med hensyn til hva som kan oppnås med et aktivt eierskap. Dette skyldes både det enorme antall selskaper SPU investerer i, samt Norges Banks kompetanse. Fondsforvaltere er ikke nødvendigvis de som har best kunnskap på en del av de fagområder der Norges Bank ønsker å påvirke selskaper. Eierskapsrettigheter og god selskapsstyring er framhevet som et sentralt tema, og vil selvfølgelig være relevant i alle selskaper det investeres i. Andre tema er mindre altomfattende for en investor, men vel så viktige med tanke på virksomheten til en rekke av selskapene det investeres i. SPU investerer for eksempel i dag i selskaper som er ansvarlige for omfattende brudd på urfolks rettigheter, og dette kan neppe sies å være et kjerneområde for fondsforvalterne i Norges Bank. Dette betyr ikke at et område som urfolks rettigheter er marginalt, da disse er klart fastslått i bindende internasjonale konvensjoner. Mulighetene til å forstå behovet for og å gjennomføre aktivt eierskap på en best mulig måte på slike områder er imidlertid begrenset, ganske enkelt fordi det bare vil være relevant for et begrenset utvalg av de selskapene SPU investerer i.

Som det også redegjøres for i Finansdepartementets høringsnotat, er det dessuten klare prioriteringer av enkelte områder i det aktive eierskapet. Disse områdene er *betydelig* snevrere enn den bredere tilnærmingen til etiske problemstillinger i de etiske retningslinjene. Det er derfor viktig at det aktive eierskapet ikke tillegges for stor vekt på de viktige, men tross alt begrensede områder, som dekkes av NBs prioriteringer, men at det finnes en mekanisme som ivaretar alle deler av retningslinjene. Dette er og bør være en oppgave for Etikkrådet, uavhengig av arbeidet som gjøres i Norges Bank. Et eksempel på hensyn som ikke ivaretas av Norges Banks prioriterte områder for aktivt eierskap er allmenne menneskerettigheter, herunder urfolks rettigheter. Et selskap som driver aktive og omfattende brudd på disse vil ikke bli prioritert av Norges Bank, men det vil være grovt uansvarlig for SPU som totalitet å overse dette. En styrket uttrekksmekanisme er derfor viktig.

Det har også blitt drøftet å få en tettere kontakt mellom Norges Bank og Etikkrådet. Dette kan ha positive konsekvenser bl.a. for utveksling av informasjon, men kan også ha uheldige sider. Etter Regnskogfondets syn bør Etisk Råds vurderinger være uavhengige av det aktive eierskapet som utøves av Norges Bank. Dersom en eksisterende praksis i et selskap i SPUs portefølje finnes å være et så alvorlig brudd på de etiske retningslinjene at det legitimerer et

uttrekk av et selskap, bør dette skje uavhengig av om Norges Bank har en aktiv dialog med selskapet eller ikke. Dersom det motsatte er tilfelle – at uttrekk ikke skjer dersom det foreligger en aktiv dialog til tross for at de etiske retningslinjene brytes – vil dette lett kunne misbrukes av et selskap som forstår at de står i fare for å bli ekskludert, og Norges Bank kan dermed komme i en gisselsituasjon med et selskap som driver uetisk, men som ønsker å unngå uttrekk og derfor søker kontakt med Norges Bank.

Vennlig hilsen
Regnskogfondet

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'N.H. Ranum', with a horizontal line underneath.

Nils Hermann Ranum
Policy- og kampanjerådgiver